

Warszawa, dnia 20 stycznia 2016 r.

Poz. 9

ZARZĄDZENIE

MINISTRA ŚRODOWISKA ¹⁾

z dnia 19 stycznia 2016 r.

w sprawie zadań ochronnych dla Babiogórskiego Parku Narodowego

Na podstawie art. 22 ust. 2 pkt 1 i ust. 3 oraz art. 12 ust. 2 z ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015 r. poz. 1651 i 1936) zarządza się, co następuje:

§ 1. Ustanawia się zadania ochronne dla Babiogórskiego Parku Narodowego, zwanego dalej „Parkiem”, na lata 2016 –2018.

§2. Zadania ochronne, o których mowa w § 1, obejmują:

- 1) identyfikację i ocenę istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz wskazanie sposobów eliminacji lub ograniczania tych zagrożeń i ich skutków, stanowiące załącznik nr 1 do zarządzenia;
- 2) opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów, z podaniem rodzaju, rozmiaru i lokalizacji poszczególnych zadań, stanowiący załącznik nr 2 do zarządzenia;
- 3) opis sposobów ochrony czynnej gatunków roślin i zwierząt, stanowiący załącznik nr 3 do zarządzenia;
- 4) wskazania obszarów objętych ochroną ścisłą, czynną i krajobrazową, stanowiące załącznik nr 4 do zarządzenia;
- 5) ustalenie miejsc udostępnianych w celach naukowych, edukacyjnych i turystycznych, z podaniem maksymalnej liczby osób mogących przebywać jednocześnie w tych miejscach, stanowiące załącznik nr 5 do zarządzenia.

§ 3. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia.

---

¹⁾ Minister Środowiska kieruje działem administracji rządowej – środowisko, na podstawie § 1 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 listopada 2015 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Środowiska (Dz. U. poz. 1904 i 2095).

MINISTER ŚRODOWISKA

Załączniki do zarządzenia
Ministra Środowiska
z dnia 19 stycznia 2016 r. (poz. 9)

Załącznik nr 1

IDENTYFIKACJA I OCENA ISTNIEJĄCYCH I POTENCJALNYCH ZAGROŻEŃ WEWNĘTRZNYCH I ZEWNĘTRZNYCH ORAZ WSKAZANIE SPOSOBÓW ELIMINACJI LUB OGRANICZANIA TYCH ZAGROŻEŃ I ICH SKUTKÓW

I. Zagrożenia wewnętrzne istniejące¹⁾

Lp.	Identyfikacja i ocena zagrożeń	Wskazanie sposobów eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków
1	Skład gatunkowy drzewostanów niezgodny z siedliskiem – monokultury świerkowe na siedliskach żyznej buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion</i>) i kwaśnej buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Regulacja składu gatunkowego i struktury drzewostanów w celu doprowadzenia ich do składu zgodnego z lokalnymi warunkami siedliskowymi. 2. Zbiór nasion i hodowla sadzonek do odnowień drzewostanów. 3. Odnowienia sztuczne – sadzenia i podsiewy gatunkami drzew odpowiednimi dla lokalnych warunków siedliskowych. 4. Przebudowa drzewostanów świerkowych. 5. Wprowadzanie domieszkowych gatunków drzew – wiązu górskiego (<i>Ulmus glabra</i>) i czereśni (<i>Prunus avium</i>)
2	Gwałtowne zamieranie drzewostanów świerkowych na siedliskach żyznej buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion</i>), kwaśnej buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>) i górskich borów świerkowych (<i>Piceion abietis</i>)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wspomaganie procesu przebudowy drzewostanów. 2. Ograniczenie czynników doprowadzających do wielkopowierzchniowego zamierania drzewostanów świerkowych przez stopniowe usuwanie posuzu czynnego. 3. Usuwanie części wiatrowałów i wiatrołomów świerkowych stanowiących bazę pokarmową kornika drukarza (<i>Ips typographus</i>) i rytownika pospolitego (<i>Pityogenes chalcographus</i>). 4. Ograniczenie liczebności kornika drukarza (<i>Ips typographus</i>) i rytownika pospolitego (<i>Pityogenes chalcographus</i>) przez odłowy owadów do pułapek feromonowych. 5. Ograniczenie liczebności kornika drukarza (<i>Ips typographus</i>) przez korowanie drewna zasiedlonego. 6. Monitorowanie występowania owadów zagrażających drzewostanom świerkowym – zasnu (Cephalcia sp.), kornika drukarza (<i>Ips typographus</i>), rytownika pospolitego (<i>Pityogenes chalcographus</i>), brudnicy mniszki (<i>Lymantria monacha</i>) oraz innych gatunków w razie ich masowego pojawienia się. 7. Monitorowanie występowania grzybów pasożytniczych – opieńki (<i>Armillaria sp.</i>) i korzeniowca wieloletniego (<i>Heterobasidion annosum</i>)
3	Uszkodzenia odnowień i młodników przez jeleniowate	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zabezpieczanie sadzonek w uprawach i odnowieniach naturalnych indywidualnymi środkami mechanicznym i lub

		<p>repelentami.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Budowa, utrzymanie i konserwacja ogrodzeń wybranych upraw i młodników poza terenem ostoi głuszca (<i>Tetrao urogallus</i>). 3. Ograniczenie liczebności jeleni (<i>Cervus elaphus</i>)
4	Zanikanie zbiorowisk roślinnych typowych dla polan reglowych w wyniku zaprzestania ich użytkowania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wypas lub wykaszanie łąk z usuwaniem biomasy z ekosystemu, usuwanie podrostu drzew i krzewów. 2. Odtworzenie struktury zbiorowisk łąkowych. 3. Monitoring efektywności zabiegów ochronnych. 4. Wykup łąk reglowych niebędących w użytkowaniu wieczystym Parku
5	Zakłócanie ciszy i drapieżnictwo w ostoi głuszca (<i>Tetrao urogallus</i>)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wyznaczanie stref ochronnych gatunku. 2. Patrole inwentaryzacyjno-ochronne. 3. Promowanie ścieżki edukacyjnej „Mokry Kozub” celem odciążenia szlaków turystycznych przebiegających przez główny kompleks Parku. 4. Monitoring liczebności drapieżników – lisa (<i>Vulpes vulpes</i>) i kuny leśnej (<i>Martes martes</i>) oraz rozpoznanie uwarunkowań ekologicznych pod względem relacji drapieżnik - ofiara dla optymalizacji działań ochronnych w stosunku do głuszca (<i>Tetrao urogallus</i>). 5. Współpraca z kołami łowieckimi w zakresie propagowania zwiększenia redukcji populacji lisa (<i>Vulpes vulpes</i>) na obszarach przyległych do granicy Parku w celu ograniczenia presji drapieżnika w ostojach głuszca (<i>Tetrao urogallus</i>). 6. Ograniczenie liczebności populacji lisa (<i>Vulpes vulpes</i>) zgodnie z ustawą z dnia 13 października 1995 r. – Prawo łowieckie (Dz. U. z 2013 r. poz. 1226, z późn. zm.), na obszarze ochrony czynnej lub krajobrazowej (w miarę potrzeb). 7. Patrolowanie terenu celem ograniczenia nielegalnego ruchu narciarskiego
6	Niewystarczająca ilość miejsc lęgowych i żerowych dzięciołów (<i>Picidae</i>) i sów (<i>Strigiformes</i>) na obszarach leśnych w minionym okresie i obecnie w związku z realizacją zabiegów przebudowy drzewostanów niezgodnych z siedliskiem	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wzbogacanie różnorodności biologicznej przez utrzymywanie i tworzenie powierzchni biocenotycznych z pozostawieniem do mineralizacji wiatrołomów, posuszu czynnego, drzew zamarłych. 2. Pozostawienie do mineralizacji drzew obumierających i obumarłych we fragmentach lasu, w którym nie ma zagrożenia gwałtownym rozpadem drzewostanów. 3. Pozostawienie do zamierania i mineralizacji drzew z dziuplami lub przekraczających wiekiem bądź rozmiarami przeciętne drzewa w drzewostanie
7	Erozja nawierzchni szlaków turystycznych i terenów sąsiadujących ze szlakami turystycznymi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Utrzymanie we właściwym stanie nawierzchni szlaków turystycznych (konserwacja, remonty, modernizacja, naprawy bieżące). 2. Czyszczenie przepustów i sączków. 3. Utrzymywanie drewnianych barierek w miejscach koncentracji ruchu turystycznego. 4. Edukacja zwiedzających w zakresie związanym z ochroną przyrody oraz zasadami udostępnienia Parku
8	Niszczenie infrastruktury turystycznej spowodowane przez czynniki atmosferyczne	Konserwacja, remonty i bieżące naprawy infrastruktury turystycznej
9	Nieprzestrzeganie przez zwiedzających zasad ochrony przyrody, w szczególności: 1) zaśmiecanie i zanieczyszczanie terenu,	<ol style="list-style-type: none"> 1. Podnoszenie świadomości ekologicznej zwiedzających z wykorzystaniem Wystawy Stałej, Ogrodu Roślin Babiogórskich, Ogrodu Zmysłów, ścieżek edukacyjnych oraz Punktów Informacji Turystycznej i Przyrodniczej. 2. Ustawianie i konserwacja tablic informujących o zasadach

	<ul style="list-style-type: none"> 2) zakłócanie ciszy, 3) uszkodzanie infrastruktury turystycznej, 4) poruszanie się poza szlakami turystycznymi, 5) uszkodzanie roślin oraz grzybów, 6) niepokojenie zwierząt 	<ul style="list-style-type: none"> zwiedzania Parku. 3. Usuwanie odpadów z obszaru Parku - systematyczne opróżnianie koszy na odpady przy głównych wejściach do Parku. 4. Ustawienie i bieżąca obsługa kabin sanitarnych przy ważniejszych wejściach do Parku. 5. Patrolowanie terenu
10	<p>Duży ruch turystyczny na następujących szlakach:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1) czerwonym: Krowiarki –Diablak – Przełęcz Brona – Markowe Szczawiny, 2) żółtym: Markowe Szczawiny – Diablak, 3) zielonym: Zawoja Markowa – Markowe Szczawiny, 4) niebieskim: Krowiarki – Markowe Szczawiny 	<ul style="list-style-type: none"> 1. Utrzymanie we właściwym stanie nawierzchni szlaków turystycznych. 2. Utrzymanie opłat za wstęp do Parku. 3. Edukacja ekologiczna turystów przy Punktach Informacji Turystycznej i Przyrodniczej
11	<p>Duża koncentracja zwiedzających na Krowiarkach, Sokolicy, Kępie, Diablaku, Przełęczy Brona, Markowych Szczawinach</p>	<ul style="list-style-type: none"> 1. Patrolowanie miejsc o dużej koncentracji zwiedzających. 2. Utrzymywanie drewnianych barierek na Krowiarkach, Markowych Szczawinach, Sokolicy, Kępie, Przełęczy Brona
12	<ul style="list-style-type: none"> 1. Ograniczona drożność szlaków turystycznych. 2. Nieczysty przebieg szlaków turystycznych w okresie zimowym. 3. Niesprawne urządzenia zapewniające bezpieczeństwo turystów 	<ul style="list-style-type: none"> 1. Usuwanie ze szlaków turystycznych wiatrowałów, wiatrolomów i drzew bezpośrednio zagrażających bezpieczeństwu turystów wraz z pozostawieniem ich w ekosystemie. 2. Konserwacja, naprawa, uzupełnienie drewnianych tyczek na szlakach graniowych w celu zwiększenia bezpieczeństwa turystów. 3. Udrażnianie szlaków w piętrze kosodrzewiny przez przycięcie jej pędów z pozostawieniem ich w ekosystemie. 4. Atest urządzeń na żółtym szlaku turystycznym- Perć Akademików
13	<p>Degradacja gleb siedlisk bagiennej olszyny górskiej oraz dolnoreglowego boru świerkowego na torfie na skutek funkcjonowania rowów odwadniających i rynien erozyjnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> 1. Wykonanie przegród na rowach odwadniających i rynnach erozyjnych. 2. Monitoring efektywności zabiegów ochronnych
14	<p>Zanikanie miejsc bytowania płazów</p>	<ul style="list-style-type: none"> 1. Oczyszczenie z nadmiaru materii organicznej oczek wodnych na terenie ochrony czynnej i krajobrazowej. 2. Likwidacja kolein na drogach leśnych skutkujących zwiększeniem śmiertelności płazów powodowanej ruchem pojazdów. 3. Tworzenie dla płazów miejsc rozrodu (małych zbiorników wodnych), schronień, kryjówek i miejsc zimowania
15	<p>Gospodarcze użytkowanie borów górnoreglowych przez wspólnotę gruntową i leśną oraz osoby fizyczne</p>	<p>Wykup gruntów leśnych lub wymiana na inne grunty</p>
16	<p>Nadmierne, zbyt rozległe korzystanie z obszaru Parku podczas poboru drewna na opał przez osoby uprawnione do serwitutu opałowego</p>	<p>Wykup lub wymiana serwitutu opałowego</p>

17	Nielegalne przebywanie ludzi na obszarze Parku	Utrzymanie rogatek, punktów granicznych, konserwacja tablic urzędowych i informacyjnych
----	--	---

II. Zagrożenia wewnętrzne potencjalne¹⁾

Lp.	Identyfikacja i ocena zagrożeń	Wskazanie sposobów eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków
1	Zagrożenie niektórych gatunków ptaków wynikające z ograniczonej ilości miejsc lęgowych	1. Pozostawianie do naturalnego zamierania drzew starych, z dziuplami. 2. Utrzymywanie i tworzenie powierzchni biocenotycznych
2	Zagrożenie pożarowe	1. Utrzymanie dróg pożarowych zapewniające możliwości dojazdu pojazdami gaśniczymi. 2. Utrzymanie punktów poboru wody. 3. Utrzymywanie baz sprzętu przeciwpożarowego
3	Ulewne deszcze, powódzie	1. Utrzymanie we właściwym stanie infrastruktury technicznej odprowadzającej wodę ze szlaków turystycznych i dróg leśnych zapobiegające powstawaniu zjawisk erozyjnych. 2. Odbudowa zniszczonych przez powódzie elementów infrastruktury technicznej, w tym mostków i urządzeń do monitoringu wód
4	Uszkodzanie drzewostanów i infrastruktury Parku przez czynniki abiotyczne lub biotyczne o silnym natężeniu, w szczególności wiatr, śnieg, pożary, skrajne temperatury, osuwiska, masowe pojawianie się owadów i grzybów	1. Usuwanie powalonych i zamarłych drzew w celu umożliwienia prowadzenia przebudowy, regulacji struktury i składu gatunkowego drzewostanów i zapewnienia funkcjonowania infrastruktury technicznej. 2. Usuwanie uszkodzeń infrastruktury technicznej spowodowanych przez czynniki abiotyczne. 3. Usuwanie drzew zagrażających uszkodzeniem budynków mieszkalnych, budowli. 4. Usuwanie drzew zagrażających bezpieczeństwu osób

III. Zagrożenia zewnętrzne istniejące

Lp.	Identyfikacja i ocena zagrożeń	Wskazanie sposobów eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków
1	Pojawianie się obcych gatunków roślin na terenie Parku	Usuwanie osobników roślin gatunków obcych
2	Negatywny odbiór utworzenia obszarów Natura 2000 w rejonie Babiej Góry przez społeczności lokalne	Zmiana nastawienia ludności lokalnej przez: 1) organizację warsztatów i seminariów dotyczących uwarunkowań rozwoju społeczno-gospodarczego na obszarze Natura 2000 z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju, pozostającego bez negatywnego wpływu na wyznaczone przedmioty ochrony, 2) popularyzację wiedzy (wydawnictwa, filmy, zajęcia edukacyjne i konkursy) dotyczącej przedmiotów ochrony w obszarach Natura 2000 w rejonie Babiej Góry oraz w jej sąsiedztwie wraz z problematyką funkcjonowania korytarzy ekologicznych
3	Niska wrażliwość ekologiczna społeczeństwa na problematykę dotyczącą ochrony przyrody i roli parku narodowego w systemie ochrony przyrody	1. Edukacja przyrodnicza i podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa w zakresie potrzeby realizowania działań ochronnych w Parku na rzecz ochrony gatunków roślin i zwierząt. 2. Dokarmianie ptaków w okresie zimowym w rejonach osad mieszkaniowych

4	Brak warunków lokalowych na prowadzenie działalności edukacyjnej Parku skutkujące utrudnieniami w edukacji ekologicznej społeczeństwa	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wybudowanie nowego ośrodka dokumentacyjno-edukacyjnego. 2. Rozbudowa istniejącej bazy edukacyjnej
---	---	---

IV. Zagrożenia zewnętrzne potencjalne

Lp.	Identyfikacja i ocena zagrożeń	Wskazanie sposobów eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków
1	Pojawianie się w Parku obcych gatunków zwierząt	Odłów i usuwanie obcych gatunków zwierząt
2	Zanik kultywowania tradycji regionalnych i tradycyjnych form gospodarowania	Promowanie dziedzictwa kulturowego, w szczególności organizowanie wystaw, imprez plenerowych, konkursów, przeglądów literackich, muzycznych o tematyce kulturowej oraz propagującej wspieranie tradycyjnych form gospodarowania na obszarze Parku i jego otuliny (gospodarka pasterska, budownictwo regionalne z zachowaniem jego architektonicznych cech kulturowych i charakterystycznych układów krajobrazowo-przestrzennych)

¹⁾ Zagrożenia uszeregowano od najistotniejszego.

OPIS SPOSOBÓW OCHRONY CZYNNEJ EKOSYSTEMÓW, Z PODANIEM RODZAJU, ROZMIARU I
LOKALIZACJI POSZCZEGÓLNYCH ZADAŃ

I. Sposoby ochrony czynnej na obszarach ochrony ścisłej

A. W ekosystemach leśnych

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Monitorowanie liczebności zasnui (<i>Cephalcia sp.</i>) w ściółce i w glebie w celu prowadzenia analizy czynników doprowadzających do zamierania drzewostanów świerkowych	Według potrzeb	Miejsca żerowania zasnui (<i>Cephalcia sp.</i>) na obszarze ochrony ścisłej
2	Monitorowanie liczebności kornika drukarza (<i>Ipstypographus</i>) i rytownika pospolitego (<i>Pityogeneschalcographus</i>) przy pomocy pułapek feromonowych w celu prowadzenia analiz czynników doprowadzających do zamierania drzewostanów świerkowych	Do 24 pułapek	Obszar ochrony ścisłej
3	Zbiór szyszek jodły (<i>Abies alba</i>) i nasion buka (<i>Fagus sylvatica</i>) w celu odnowienia lasu na obszarze ochrony czynnej materiałem rodzimego pochodzenia	Według potrzeb	16a
4	1. Kontrola sąsiedztwa szlaków turystycznych i dróg leśnych pod kątem występowania obcych gatunków roślin, w szczególności: 1) niecierpka gruczołowatego (<i>Impatiens glandulifera</i>), 2) niecierpka drobnokwiatowego (<i>Impatiens parviflora</i>), 3) rdestowca ostrokończystego (<i>Reynoutria japonica</i>). 2. Usuwanie z ekosystemów obcych gatunków roślin w przypadku stwierdzenia ich występowania	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej

B. Inne, według specyfikacji Parku

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Rozbiórka kamiennych murków wznoszonych przez turystów na kopule szczytowej Babiej Góry	Według potrzeb	28a, 28f
2	Bieżąca konserwacja i naprawa nawierzchni szlaków turystycznych, infrastruktury turystycznej, obiektów kulturowych		Obszar ochrony ścisłej
3	Usuwanie powalonych drzew ze szlaków turystycznych, obalanie drzew zagrażających bezpieczeństwu turystów, z przesunięciem ich poza szlaki turystyczne		
4	Usuwanie odpadów z obszaru Parku		
5	Utrzymywanie i budowa drewnianych barierek w miejscach udostępnionych dla celów turystycznych narażonych na wydeptywanie (miejsca koncentracji ruchu turystycznego)		
6	Modernizacja szlaku zielonego Perć Przyrodników	Do 400 m	18,19
7	Modernizacja szlaku zielonego Granica Parku - Diablak	Do 550 m	27, 28

8	Przycięcie pędów kosodrzewiny ograniczających drożność szlaków turystycznych	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej
9	Atest urządzeń na szlaku Perć Akademików (bieżąca konserwacja, ewentualna wymiana kotew, łańcuchów, klamer)	Według potrzeb	22, 23
10	Wymiana tablic edukacyjnych oraz elementów małej infrastruktury drewnianej	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej
11	Utrzymanie infrastruktury technicznej do obsługi monitoringu przyrodniczego		
12	Utrzymanie rogatek, punktów granicznych, konserwacja tablic urzędowych i informacyjnych		

II. Sposoby ochrony czynnej na obszarach ochrony czynnej

A. W ekosystemach leśnych

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Wspomaganie procesu przebudowy drzewostanów przez ograniczenie czynników mogących doprowadzić do gwałtownego rozpadu drzewostanów świerkowych (spowolnienie procesu rozpadu) – sukcesywne usuwanie posuszu czynnego i wiatrowałów	Według potrzeb	Drzewostany świerkowe na obszarze ochrony czynnej
2	Korowanie drewna świerkowego zasiedlonego przez korniki (<i>Scolytinae</i>)		
3	Regulacja składu gatunkowego oraz zagęszczenia drzew w uprawach, odnowieniach naturalnych i młodnikach (zabiegi o charakterze czyszczeń wczesnych i późnych) – według zasad określonych indywidualnie dla każdego wydzielenia	Do 70 ha	Obszar ochrony czynnej
4	Regulacja składu gatunkowego i struktury drzewostanów (zabiegi o charakterze trzebieży) według zasad określonych indywidualnie dla każdego wydzielenia	Do 60ha	
5	Odnowienia luk i przerzedzeń, przez sadzenia lub podsiewy jodły (<i>Abies alba</i>) i buka (<i>Fagus sylvatica</i>)	Do 10 ha	Luki i przerzedzenia na obszarze ochrony czynnej
6	Wykaszanie niepożądanych roślin w uprawach leśnych	Do 25 ha rocznie	Uprawy na obszarze ochrony czynnej
7	Zabezpieczanie przed zgryzaniem przez jelenie (<i>Cervus elaphus</i>) i sarny (<i>Capreolus capreolus</i>) upraw i odnowień naturalnych przez stosowanie środków mechanicznych lub repelentów	Do 50 ha rocznie	Uprawy i odnowienia naturalne na obszarze ochrony czynnej
8	1. Zabezpieczanie przed zgryzaniem przez jelenie (<i>Cervus elaphus</i>) i sarny (<i>Capreolus capreolus</i>) upraw i odnowień naturalnych przez utrzymanie ogrodzeń. 2. Remonty, konserwacja, rozbiórka starych i budowa nowych ogrodzeń	Do 24 ha	Obszar ochrony czynnej
9	Ograniczenie liczebności jeleni (<i>Cervus elaphus</i>) zgodnie z ustawą z dnia 13 października 1995 r. – Prawo łowieckie w przypadku występowania znaczących uszkodzeń upraw i odnowień naturalnych przez jelenie (<i>Cervus elaphus</i>); w razie stwierdzenia ubytków jeleni (<i>Cervus elaphus</i>) spowodowanych przez wilki (<i>Canis lupus</i>) i rysie (<i>Lynx lynx</i>) lub inne czynniki powodujące naturalne ograniczenie wielkości populacji redukcja zostanie ograniczona lub wstrzymana	Do 60 osobników rocznie	

10	Odłowy kornika drukarza (<i>Ips typographus</i>) i rytownika pospolitego (<i>Pityogenes chalcographus</i>) do pułapek feromonowych w celu prowadzenia analiz czynników doprowadzających do zamierania drzewostanów świerkowych i ograniczenia liczebności korników (<i>Scolytinae</i>)	186 pułapek rocznie	
11	Monitoring występowania brudnicy mniszki (<i>Lymantria monacha</i>) przy wykorzystaniu pułapek feromonowych w celu prowadzenia analiz czynników doprowadzających do zamierania drzewostanów świerkowych	10 pułapek rocznie	
12	Kontrolne poszukiwanie zasnui (<i>Cephalcia sp.</i>) w ściółce i w glebie w celu prowadzenia analiz czynników doprowadzających do zamierania drzewostanów świerkowych	Według potrzeb	Miejsca żerowania zasnui (<i>Cephalcia sp.</i>) na obszarze ochrony czynnej
13	Usuwanie z ekosystemów obcych gatunków roślin, w szczególności: 1) niecierpka gruczołowatego (<i>Impatiens glandulifera</i>), 2) niecierpka drobnokwiatowego (<i>Impatiens parviflora</i>), 3) rdestowca ostrokończystego (<i>Reynoutria japonica</i>)	Według potrzeb	42, 43, 72 oraz w innych oddziałach na obszarze ochrony czynnej w razie stwierdzenia występowania osobników
14	Wykonanie przegród na rowach odwadniających i rynnach erozyjnych na siedliskach bagiennej olszyny górskiej i dolnoregłowego boru świerkowego na torfie wraz z monitoringiem efektywności prowadzonych zabiegów	Do 900przegród	42a, 45a, 45b, 55c, 67h, 67j, 70b, 72c, 75a, 76d, 97c, 97d, 97f
15	Utrzymywanie istniejących i tworzenie nowych powierzchni biocenotycznych przez pozostawienie do mineralizacji posuszu czynnego, jałowego i wiatrowałw	Do 15 ha	Obszar ochrony czynnej
16	Zbiór nasion drzew domieszkowych- wiąz górski(<i>Ulmus glabra</i>), czereśnia(<i>Prunus avium</i>)	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
17	Rejestracja drzew obumarłych przeznaczonych do mineralizacji		
18	Utrzymanie infrastruktury technicznej do monitoringu wód płynących i gruntowych		
19	Usuwanie drzew zagrażających bezpieczeństwu budowli, a w szczególności budynkom mieszkalnym i gospodarczym	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej bezpośrednio przyległy do budynków i budowli
20	Usuwanie drzew powalonych i zamarłych w wyniku oddziaływania czynników abiotycznych i biotycznych o szczególnie silnym natężeniu, w celu umożliwienia prowadzenia działań ochronnych w ekosystemach leśnych, funkcjonowania infrastruktury technicznej, usunięcia zagrożenia bezpieczeństwa osób i uszkodzenia mienia	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej w rejonach wystąpienia uszkodzeń drzewostanów

B. W łądowych ekosystemach nieleśnych

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Wypas lub wykaszanie łąk i pastwisk z usunięciem biomasy, usunięcie pojedynczych drzew, usuwanie podrostu i krzewów	Do 13 ha rocznie	43a, 43c, 53d, 72h, 99b, 99i, 101d
2	Usuwanie z ekosystemów nieleśnych obcych gatunków roślin, w szczególności: 1) niecierpka gruczołowatego (<i>Impatiens glandulifera</i>), 2) niecierpka drobnokwiatowego (<i>Impatiens parviflora</i>),	Według potrzeb	72 oraz w innych oddziałach w razie stwierdzenia osobników

	3) rdestowca ostrokończystego (<i>Reynoutria japonica</i>)		
3	1. Usuwanie z ekosystemów nieleśnych gatunków drzewiastych. 2. Przywracanie zbiorowisk łąkowych – wykaszanie, usuwanie borówki, dwukrotne koszenie roślinności zrębowej (szczególnie maliny), wprowadzenie nasion roślin łąkowych z terenu Parku przez rozrzucenie biomasy lub przeniesienie darni, zbiór kamieni i ułożenie ich w kępy. 3. Monitoring efektywności prowadzonych zabiegów	Do 1,96 ha rocznie	11Aa-d

C. Inne, według specyfikacji Parku

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Wykaszanie roślinności na terenie stacji meteorologicznej na Markowych Szczawinach, utrzymanie ogrodzenia stacji	0,01 ha rocznie	12c
2	Usuwanie odpadów z potoków i ich bezpośredniego sąsiedztwa oraz z terenów przy granicy Parku	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
3	Usuwanie powalonych drzew ze szlaków turystycznych		
4	Bieżąca konserwacja i naprawa nawierzchni szlaków turystycznych, infrastruktury turystycznej, obiektów kulturowych		
5	Usuwanie odpadów ze szlaków turystycznych i ich sąsiedztwa		
6	Utrzymywanie drewnianych barierek w miejscach koncentracji ruchu turystycznego		
7	Zainstalowanie i obsługa (w okresie maj – październik) kabin sanitarnych z wewnętrznym pojemnikiem na nieczystości	4 kabiny	3c, 42c, 44b, 72c
8	Utworzenie nowej ścieżki edukacyjnej prezentującej poszczególne fazy rozwojowe lasu dolnoregłowego ze zwróceniem szczególnej uwagi na strukturę drzewostanu i rolę martwego drewna	Do 2700 m	72, 76,77
9	Wymiana tablic edukacyjnych oraz elementów małej infrastruktury drewnianej	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
10	Modernizacja szlaku zielonego Średni Bór – Markowe Szczawiny	Do 250 m	11
11	Modernizacja szlaku zielonego Granica Parku – Mała Babia	Do 800 m	16b
12	Modernizacja szlaku czerwonego Polana Krowiarki – granica Parku w kierunku Policy	Do 1500 m	2, 31, 32, 33, 34
13	Utrzymanie, modernizacja, konserwacja i remont dróg leśnych	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
14	Naprawa istniejących i budowa nowych urządzeń odwadniających drogi (sączki, przepusty, rowy)		
15	Budowa, naprawa i odbudowa mostków		
16	Wykonanie nawierzchni dróg leśnych z żerdzi (dylówka) w celu ograniczenia erozji		
17	Wykaszanie roślinności z poboczy i rowów głównych dróg leśnych		
18	Bieżące utrzymanie punktów poboru wody dla celów przeciwpożarowych	8 punktów	44a, 60a, 62a, 69a, 72a, 76a, 82d, 96b

19	Czyszczenie ujęć wody pitnej na potrzeby mieszkańców budynków Parku	4 obiekty	54a, 57g, 90f, 99a
20	Utrzymanie rogatek, punktów granicznych, konserwacja tablic urzędowych i informacyjnych	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
21	Utrzymanie infrastruktury technicznej do obsługi monitoringu przyrodniczego		
22	Kształtowanie stref przejściowych między ekosystemami leśnymi i ekosystemami nieleśnymi		

III. Sposoby ochrony czynnej na obszarach ochrony krajobrazowej

A. W ekosystemach leśnych

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Wspomaganie procesu przebudowy drzewostanów przez ograniczenie czynników mogących doprowadzić do gwałtownego rozpadu drzewostanów świerkowych (spowalnianie rozpadu drzewostanów) – sukcesywne usuwanie posuszu czynnego i wiatrowałów	Według potrzeb	Drzewostany świerkowe na obszarze ochrony krajobrazowej
2	Rejestracja drzew obumierających i obumarłych przeznaczonych do naturalnego rozkładu	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej
3	Nadzór nad lasami niepaństwowymi, wyznaczanie drzew do wycięcia według oceny stanu lasu i uproszczonego planu urządzania lasu	102,33ha/rok	11Af, 11Ah, 11Aj, 21Aa, 24Aa-c, 24Af-m
4	Kontrolne poszukiwanie zasnui (<i>Cephalcia sp.</i>) w ściółce i w glebie	Według potrzeb	Miejsca żerowania zasnui (<i>Cephalcia sp.</i>) na obszarze ochrony krajobrazowej
5	Wykaszenie niepożądanych roślin w uprawach leśnych	Do 0,30 ha rocznie	88a
6	Zabezpieczanie przed zgryzaniem przez zwierzęta upraw poprzez stosowanie środków mechanicznych lub repelentów	Do 0,80 ha rocznie	88a
7	Hodowla materiału sadzeniowego – prace szkółkarskie	0,86 ha	69d
8	Usuwanie z ekosystemów obcych gatunków roślin, w szczególności: 1) niecierpka gruczołowatego (<i>Impatiens glandulifera</i>), 2) niecierpka drobnokwiatowego (<i>Impatiens parviflora</i>), 3) rdestowca ostrokończystego (<i>Reynoutria japonica</i>)	Według potrzeb	1c, 1d, 1l, 72c oraz w innych pododdziałach w razie stwierdzenia występowania osobników
9	Utrzymanie infrastruktury technicznej do monitoringu wód płynących	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej
10	Usuwanie drzew powalonych i zamaryłych w wyniku oddziaływania czynników abiotycznych i biotycznych o szczególnie silnym natężeniu, w celu umożliwienia prowadzenia działań ochronnych w ekosystemach leśnych, funkcjonowania infrastruktury technicznej, usunięcia zagrożenia bezpieczeństwa osób i uszkodzenia mienia	Według potrzeb	Obszar objęty ochroną krajobrazową w rejonach wystąpienia uszkodzeń drzewostanów
11	Usuwanie drzew zagrażających bezpieczeństwu budowli, a w szczególności budynkom mieszkalnym i gospodarczym	Według potrzeb	Obszar objęty ochroną krajobrazową bezpośrednio przyległy do budynków i budowli

B. W nieleśnych ekosystemach lądowych

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Wypasanie lub wykaszanie łąk i pastwisk, usunięcie pojedynczych drzew, odkrzaczanie z usunięciem biomasy	Do 12 ha rocznie	1b, 1c, 72d, 90c
2	Usuwanie z ekosystemów obcych gatunków roślin, w szczególności: 1) niecierpka gruczołowatego (<i>Impatiens glandulifera</i>), 2) niecierpka drobnokwiatowego (<i>Impatiens parviflora</i>), 3) rdestowca ostrokończystego (<i>Reynoutria japonica</i>)	Według potrzeb	1a, 1b, 1o, 72b, 72d, 72f oraz w innych pododdziałach w razie stwierdzenia osobników
3	Uporządkowanie powierzchni byłej szkółki, przywrócenie funkcji ekosystemu łąkowego	0,25 ha	57f

C. Inne, według specyfiki Parku

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Bieżąca konserwacja i naprawy szlaków turystycznych, ścieżek edukacyjnych, infrastruktury turystycznej	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej
2	Usuwanie drzew powalonych ze szlaków turystycznych		
3	Usuwanie odpadów		
4	Zainstalowanie i obsługa (w okresie maj – październik) kabin sanitarnych z własnym pojemnikiem na nieczystości	4 kabiny	69d, 72g
5	Modernizacja szlaku zielonego Granica Parku – Mała Babia	Do 1600 m	24A
6	Modernizacja ścieżki edukacyjnej „Mokry Kozub”	Do 1500 m	1d, 72d
7	Remonty, modernizacja, konserwacja, bieżące utrzymanie szlaków oraz urządzeń odwadniających (sączki, przepusty)	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej
8	Utworzenie miejsc postojowych dla samochodów osobowych	Do 0,40 ha	72d
9	Pielęgnacja roślin, utrzymanie ścieżek i infrastruktury w Ogrodzie Zmysłów i Ogrodzie Roślin Babiogórskich	0,26 ha	1k
10	Całościowa modernizacja Ogrodu Roślin Babiogórskich – reorganizacja kwater, wymiana nasadzeń, remont infrastruktury towarzyszącej (w szczególności ścieżki, ujęcia wody)		
11	Wykaszenie na terenach przystankowych ścieżki edukacyjnej „Mokry Kozub”	Według potrzeb	11-o, 72b
12	Prace przygotowawcze do budowy Centrum Dokumentacyjno-Edukacyjnego Parku	1 obiekt	1b-d
13	Adaptacja pomieszczeń gospodarczych w osadzie Stonów i terenu przyległego na potrzeby działalności edukacyjnej	1 obiekt	57c, 57d
14	Doposażenie przystanku „Polana Odkrywców” na ścieżce „Mokry Kozub” w nowe elementy infrastruktury edukacyjnej	0,8 ha	72b
15	Wymiana tablic edukacyjnych oraz elementów małej infrastruktury drewnianej	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej
16	Wykonanie dodatkowego fragmentu ścieżki „Mokry Kozub” prezentującego granicę pomiędzy borem mieszanym a olszyną bagienną	Do 250 m	1m
17	Utrzymanie, wykładanie nowych budek lęgowych dla ptaków, dokarmianie ptaków w okresie zimowym	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej przy osadach Parku
18	Remonty, modernizacja, konserwacja, bieżące utrzymanie dróg oraz urządzeń odwadniających drogi (mosty, sączki,	Do 2 km	95a, 96a, 99g, 101f, 99A

	przepusty, rowy)		
19	Wykaszenie roślinności z poboczy i rowów wzdłuż dróg		
20	Utrzymanie i remonty składnic drewna	18 składnic	Obszar ochrony krajobrazowej
21	Remont zbiornika przeciwpożarowego	1 obiekt	99d
22	Utrzymanie rogatek, punktów granicznych, konserwacja tablic urzędowych i informacyjnych	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej
23	Utrzymanie infrastruktury technicznej do obsługi monitoringu przyrodniczego	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej

¹⁾Obszary obejmujące ekosystemy leśne, nieleśne lądowe i wodne podzielone są na oddziały oznaczone liczbami lub liczbami i dużymi literami oraz pododdziały oznaczone znakami oddziału i małymi literami.

OPIS SPOSOBÓW CZYNNEJ OCHRONY GATUNKÓW ROŚLIN I ZWIERZĄT

I. Obszary ochrony ścisłej

A. Ochrona gatunków roślin

Lp.	Nazwa gatunku	Rodzaj zadań ochronnych	Opis sposobów ochrony
1	Okrzyn jeleni (<i>Laserpitium archangelica</i>)	Monitoring stanowisk	1. Kontrola stanowisk – coroczne liczenie osobników na stanowiskach. 2. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej
2	Rogownica alpejska (<i>Cerastium alpinum</i>)	Inwentaryzacja stanowisk	1. Inwentaryzacja stanowisk. 2. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej. 3. Patrole ochronne
3	Bezlist okrywowy (<i>Buxbaumia viridis</i>)		
4	Tojad morawski (<i>Aconitum firmum subsp. moravicum</i>)		
5	Rośliny chronione, rzadkie niewymienione w punktach 1-4	Rejestracja stanowisk	1. Rejestracja stanowisk roślin i ich siedlisk. 2. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej

B. Ochrona gatunków zwierząt

Lp.	Nazwa gatunku	Rodzaj zadań ochronnych	Opis sposobów ochrony
1	Sichrawa karpacka (<i>Pseudogaurotina excellens</i>)	Rejestracja stanowisk	1. Obserwacje w terenie. 2. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej. 3. Patrole ochronne w okresie rójki
2	Chrząższe saproksyliczne	Inwentaryzacja gatunków	1. Prowadzenie obserwacji w terenie 2. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej
3	Płazy: 1) traszka karpacka (<i>Triturus montandoni</i>), 2) kumak górski (<i>Bombina variegata</i>), 3) traszka górską (<i>Triturus alpestris</i>), 4) ropucha szara (<i>Bufo bufo</i>)	Inwentaryzacja gatunków	1. Prowadzenie obserwacji w terenie. 2. Kontrola miejsc rozrodu. 3. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej
4	Głuszec (<i>Tetrao urogallus</i>)	1. Ochrona osobników i ich lęgów. 2. Monitoring gatunku. 3. Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa	1. Prowadzenie obserwacji w terenie. 2. Rejestracja tokowisk. 3. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej. 4. Zbiór piór i odchodów. 5. Patrole ochronne. 6. Monitoring telemetryczny głuszca. 7. Rozpoznanie współzależności drapieżnik-ofiara w stosunku do

			<p>drapieżnictwa ze strony lisa (<i>Vulpes vulpes</i>) i kuny leśnej (<i>Martes martes</i>).</p> <p>8. Zmniejszenie ruchu turystycznego na szlakach przebiegających w rejonie ostoi głuszca (<i>Tetrao urogallus</i>), przez promocję ścieżek edukacyjnych (między innymi „Mokry Kozub”)</p>
5	<p>Dzięcioły:</p> <p>1) białogrzbiety (<i>Dendrocopos leucotos</i>),</p> <p>2) duży (<i>Dendrocopos major</i>),</p> <p>3) czarny (<i>Dryocopus martius</i>),</p> <p>4) średni (<i>Dendrocopos medius</i>),</p> <p>5) trójpalczasty (<i>Picoides tridactylus</i>)</p> <p>6) zielonosiwy (<i>Picus canus</i>),</p> <p>7) dzięciołek (<i>Dendrocopos minor</i>),</p> <p>8) zielony (<i>Picus viridis</i>)</p>	Rejestracja ptaków oraz ich miejsc bytowania	<p>1. Prowadzenie obserwacji w terenie.</p> <p>2. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej.</p> <p>3. Patrole inwentaryzacyjne</p>
6	<p>Sowy:</p> <p>1) puszczyk uralski (<i>Strix uralensis</i>),</p> <p>2) puszczyk zwyczajny (<i>Strix aluco</i>),</p> <p>3) sóweczka (<i>Glaucidium passerinum</i>),</p> <p>4) włochatka (<i>Aegolius funereus</i>)</p>	Rejestracja ptaków oraz miejsc ich bytowania	<p>1. Prowadzenie obserwacji w terenie.</p> <p>2. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej.</p> <p>3. Patrole ochronne</p>
7	Płochacz halny (<i>Prunella collaris</i>)	Ochrona miejsc lęgowych	Patrolowanie terenu w rejonie Diablaka i Gówniaka celem ukierunkowania ruchu turystycznego oraz zapobiegania rozdeptywaniu cennego terenu lęgowego
8	<p>Pilchowate:</p> <p>1) Popielica (<i>Glis glis</i>),</p> <p>2) orzesznica (<i>Muscardinus avellanarius</i>),</p> <p>3) koszatka (<i>Dryomys nitedula</i>),</p> <p>4) żołądnica (<i>Eliomys quercinus</i>)</p>	Rejestracja gatunków	<p>1. Prowadzenie obserwacji w terenie.</p> <p>2. Kontrola naturalnych schronień.</p> <p>3. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej</p>
9	Lis (<i>Vulpes vulpes</i>)	Inwentaryzacja gatunku	Inwentaryzacja stanu liczebności populacji lisów (<i>Vulpes vulpes</i>)
10	<p>Jeleniowate:</p> <p>1) jeleń europejski (<i>Cervus elaphus</i>),</p> <p>2) sarna (<i>Capreolus capreolus</i>)</p>	Inwentaryzacja i monitoring gatunków	<p>1. Prowadzenie obserwacji w terenie.</p> <p>2. Liczenie bezpośrednie na powierzchniach próbnych.</p> <p>3. Rejestracja babrzysk.</p> <p>4. Inwentaryzacja jeleni europejskich (<i>Cervus elaphus</i>) na rykowiskach.</p> <p>5. Zimowe liczenie po ponowie na stałych transektach</p>
11	<p>Duże drapieżniki:</p> <p>1) niedźwiedź brunatny (<i>Ursus arctos</i>),</p> <p>2) wilk (<i>Canis lupus</i>),</p> <p>3) ryś (<i>Lynx lynx</i>)</p>	Inwentaryzacja gatunków	<p>1. Prowadzenie inwentaryzacji osobników i oznak ich bytowania.</p> <p>2. Kontrola miejsc rozrodu i zimowania.</p> <p>3. Inwentaryzacja wilków (<i>Canis lupus</i>) przez stymulację głosową.</p> <p>4. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej.</p> <p>5. Zbiór sierści i odchodów niedźwiedzi (<i>Ursus arctos</i>), wilków (<i>Canis lupus</i>), rysia (<i>Lynx lynx</i>)</p>

12	Zwierzęta chronione, rzadkie niewymienione w punktach 1-11	Rejestracja osobników i oznak ich bytowania	1. Prowadzenie obserwacji w terenie. 2. Rejestracja oznak bytowania. 3. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej
----	--	---	---

II. Obszary ochrony czynnej

A. Ochrona czynna gatunków roślin

Lp.	Nazwa gatunku	Rodzaj zadań ochronnych	Opis sposobów ochrony
1	Tocja karpacka (<i>Tozzia alpina subsp. carpatica</i>)	Monitoring stanowisk, ochrona stanowisk przed zniszczeniem	1. Utrzymanie siedlisk. 2. Kontrola stanowisk w terenie. 3. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej
2	Bezlist okrywowy (<i>Buxbaumia viridis</i>)	Inwentaryzacja stanowisk i ich ochrona ich przed zniszczeniem	1. Rejestracja stanowisk roślin i ich siedlisk. 2. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej. 3. Ochrona stanowisk przed zniszczeniem
3	Tojad morawski (<i>Aconitum firmum subsp. moravicum</i>)		
4	Rośliny chronione, rzadkie niewymienione w punkcie 1-3		

B. Ochrona czynna gatunków zwierząt

Lp.	Nazwa gatunku	Rodzaj zadań ochronnych	Opis sposobów ochrony
1	Sichrawa karpacka (<i>Pseudogaurotina excellens</i>)	Rejestracja osobników na stanowiskach	1. Obserwacje w terenie. 2. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej. 3. Patrole ochronne w okresie rójki
2	Ryby: 1) głowacz pręgopłetwy (<i>Cottus poecilopus</i>), 2) pstrąg potokowy (<i>Salmo trutta m. fario</i>)	Rejestracja gatunków	1. Prowadzenie obserwacji w terenie, wykonywanie dokumentacji fotograficznej. 2. Patrole ochronne w okresie tarła
3	Płazy: 1) traszka karpacka (<i>Triturus montandoni</i>), 2) kumak górski (<i>Bombina variegata</i>), 3) traszka góraska (<i>Triturus alpestris</i>), 4) ropucha szara (<i>Bufo bufo</i>)	Uformowanie małych oczek wodnych oraz utrzymanie oczek istniejących.	1. Uformowanie oczek wodnych w miejscach zabagnionych stanowiących miejsce rozrodu płazów - do 6 oczek wodnych o powierzchni do 5 m ² i głębokości do 1 m oraz utrzymanie istniejących oczek wodnych. 2. Monitoring efektywności zabiegów ochronnych
		Likwidacja pułapek ekologicznych w wybranych obszarach	Likwidacja pułapek ekologicznych z jednoczesnym utworzeniem w ich rejonie nowych miejsc rozrodu

		Uformowanie oraz utrzymanie istniejących miejsc schronień, kryjówek oraz zimowania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Utrzymanie istniejących oraz uformowanie do 6 miejsc schronień, kryjówek i zimowania. 2. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej
4	Głuszczyk (<i>Tetrao urogallus</i>)	Ochrona osobników i miejsc ich bytowania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prowadzenie obserwacji w terenie. 2. Rejestracja tokowisk w przypadku ich stwierdzenia. 3. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej. 4. Zbiór piór i odchodów. 5. Patrole ochronne. 6. Monitoring telemetryczny głuszcza (<i>Tetrao urogallus</i>). 7. Wyznaczenie stref ochrony. 8. Ewentualny odłów lub odstrzał lisa (<i>Vulpes vulpes</i>)- do 10sztuk rocznie
5	Jarząbek (<i>Bonasa bonasia</i>)	Ochrona osobników i ich lęgów	Prowadzenie obserwacji w terenie
6	Dzięcioły: <ol style="list-style-type: none"> 1) białogrzbiety (<i>Dendrocopos leucotos</i>), 2) duży (<i>Dendrocopos major</i>), 3) czarny (<i>Dryocopos martius</i>), 4) średni (<i>Dendrocopos medius</i>), 5) trójpalczasty (<i>Picoidestridactylus</i>), 6) zielonosiwy (<i>Picus canus</i>), 7) dzięciołek (<i>Dendrocopos minor</i>) 	Ochrona osobników i miejsc ich bytowania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Utrzymywanie powierzchni biocenotycznych. 2. Pozostawienie do mineralizacji części stojącego posuszu czynnego stanowiącego miejsca żerowania i miejsca lęgowe. 3. Rejestracja i pozostawienie drzew z dziuplami
7	Sowy: <ol style="list-style-type: none"> 1) puszczyk uralski (<i>Strix uralensis</i>), 2) puszczyk zwyczajny (<i>Strix aluco</i>), 3) sóweczka (<i>Glaucidium passerinum</i>), 4) włośchatka (<i>Aegolius funereus</i>) 	Ochrona osobników i miejsc ich bytowania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Utrzymywanie powierzchni biocenotycznych. 2. Pozostawienie do mineralizacji stojącego posuszu stanowiącego miejsca lęgowe. 3. Wyznaczenie stref ochrony dla sóweczki (<i>Glaucidium passerinum</i>)i włośchatki(<i>Aegolius funereus</i>)
8	Kowalik (<i>Sitta europaea</i>)	Ochrona osobników i ich lęgów	Rejestracja naturalnych miejsc lęgowych
9	Pelzacz leśny (<i>Certhia familiaris</i>)		
10	Derkacz (<i>Crex crex</i>)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ochrona osobników i ich lęgów. 2. Monitoring tokowisk 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Utrzymanie polan śródleśnych i dostosowanie sposobu ochrony polan do biologii derkacza. 2. Prowadzenie obserwacji w terenie. 3. Rejestracja tokowisk. 4. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej
11	Zimorodek (<i>Alcedo atthis</i>)	Inwentaryzacja ptaków oraz miejsc ich	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prowadzenie obserwacji w terenie. 2. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej

		bytownia	
12	Pilchowate: 1) popielica (<i>Glis glis</i>), 2) orzesznica (<i>Muscardinus avellanarius</i>), 3) koszatka (<i>Dryomys nitedula</i>), 4) żołądnica (<i>Eliomys quercinus</i>)	Rejestracja gatunków	1. Prowadzenie obserwacji w terenie. 2. Kontrola naturalnych i nienaturalnych schronień w celu określenia stopnia ich wykorzystania przez pilchowate. 3. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej
13	Lis (<i>Vulpes vulpes</i>)	Monitoring gatunku	1. Monitoring rozwoju stanu populacji gatunku. 2. Rejestracja lisich nor
14	Jeleniowate: 1) jelen europejski (<i>Cervus elaphus</i>), 2) sarna (<i>Capreolus capreolus</i>)	Inwentaryzacja i monitoring gatunków	1. Prowadzenie obserwacji w terenie. 2. Liczenie bezpośrednie na powierzchniach próbnych. 3. Inwentaryzacja bąbrzysk. 4. Inwentaryzacja jeleni europejskich (<i>Cervus elaphus</i>) na rykowiskach. 5. Zimowe liczenie po ponowie na stałych transektach
15	Duże drapieżniki: 1) niedźwiedź brunatny (<i>Ursus arctos</i>), 2) wilk (<i>Canis lupus</i>), 3) ryś (<i>Lynx lynx</i>)	Inwentaryzacja i monitoring gatunków	1. Prowadzenie obserwacji w terenie. 2. Kontrola miejsc rozrodu i zimowania. 3. Inwentaryzacja wilków (<i>Canis lupus</i>) przez stymulację głosową. 4. Rejestracja tras przemieszczania się dwóch osobników niedźwiedzia brunatnego z wykorzystaniem nadajników telemetrycznych. 5. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej. 6. Zbiór sierści i odchodów niedźwiedzi brunatnych (<i>Ursus arctos</i>), Wilków (<i>Canis lupus</i>) i rysy (<i>Lynx lynx</i>)
16	Zwierzęta gatunków chronionych i rzadkich, niewymienionych w punktach 1-15	Rejestracja osobników i oznak ich bytownia	1. Prowadzenie obserwacji w terenie. 2. Rejestracja oznak bytownia. 3. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej

III. Obszary ochrony krajobrazowej

A. Ochrona czynna gatunków roślin

Lp.	Nazwa gatunku	Rodzaj zadań ochronnych	Opis sposobów ochrony
1	Tocza karpacka (<i>Tozzia alpinasubsp. carpatica</i>)	Monitoring stanowisk	1. Kontrola stanowisk w terenie. 2. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej
2	Rośliny chronione, rzadkie niewymienione w punkcie 1	Inwentaryzacja stanowisk	1. Rejestracja stanowisk roślin i ich siedlisk. 2. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej

B. Ochrona czynna gatunków zwierząt

Lp.	Nazwa gatunku	Rodzaj zadań ochronnych	Opis sposobów ochrony
1	Puszczyk (<i>Strix aluco</i>)	Ochrona osobników i ich lęgów	Kontrola i czyszczenie budek dla sów
2	Zwierzęta chronione, rzadkie	Rejestracja osobników i oznak ich bytowania	1. Prowadzenie obserwacji w terenie. 2. Rejestracja oznak bytowania. 3. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej

WSKAZANIE OBSZARÓW OBJĘTYCH OCHRONĄ ŚCISŁĄ, CZYNNĄ
I KRAJOBRAZOWĄ

Lp.	Rodzaj ochrony	Lokalizacja ¹⁾	Powierzchnia ogółem w ha ²⁾
1	Ochrona ścisła	Oddziały i pododdziały – 6d, 7, 9d, 10f, g, 11c, 12d, 12f, 12g, 12h, 14c, 16a, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 73, 74a, 74b	1125,82
2	Ochrona czynna	Oddziały i pododdziały – 2, 3, 4, 5, 6a, 6b, 6c, 6f, 8, 9a, 9b, 9c, 10a, 10b, 10c, 10d, 11a, 11b, 11d, 11Aa, 11Ab, 11Ac, 11Ad, 12a, 12b, 12c, 13, 14a, 14b, 15, 16b, 17, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37a, 38a, 39a, 39b, 39c, 40, 41, 42a, 42b, 43, 44a, 44c, 44d, 44f, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53a, 53b, 53c, 53d, 54a, 54b, 54c, 54d, 55a, 55b, 55c, 55d, 56, 57a, 57g, 58a, 59, 60, 61, 62, 63a, 63b, 64, 65, 66, 67, 68, 69a, 69c, 69f, 69g, 69h, 70, 71, 72a, 72c, 72h, 72j, 72l, 74c, 75, 76a, 76b, 76d, 76f, 77, 78, 79a, 79b, 79c, 79f, 80, 81, 82a, 82b, 82d, 89, 90c, 90d, 90f, 90g, 90h, 91, 92, 93, 94, 95, 96b, 96d, 96f, 96g, 96i, 96j, 97, 98, 99a, 99b, 99h, 99i, 100, 101a, 101b, 101c, 101d	2083,57
3	Ochrona krajobrazowa	Oddziały i pododdziały – 1a-g, 1i-o, 37b, 38b, 39d, 42c, 44b, 53f, 53g, 54f, 55f, 57b, 57c, 57d, 57f, 58b, 63c, 69b, 69d, 72b, 72d, 72f, 72g, 72i, 72k, 76c, 79d, 82c, 88, 90a, 90b, 96a, 96c, 96h, 99c, 99d, 99f, 99g, 99j, 101f, 101g, 101h, 8A, 9A, 11Af, 11Ag, 11Ah, 11Ai, 11Aj, 21A, 24A, 43A, 72A, 88A, 97A, 99A	182,16
Razem:			3391,55

¹⁾Obszar Parku jest podzielony na oddziały oznaczone liczbami lub liczbami i dużymi literami oraz pododdziały oznaczone znakami oddziału i małymi literami.

²⁾ W obszarze Parku znajdują się 0,16 ha gruntów zbytych na rzecz uprawnionych osób fizycznych, poza granicami Parku jest położone 2,23 ha gruntów nabytych przez Park, ponadto w wyniku porządkowania stanu prawnego powierzchnia ewidencyjna gruntów Parku zwiększyła się o 1,48 ha.

Załącznik nr 5

USTALENIE MIEJSC UDOSTĘPNIANYCH W CELACH NAUKOWYCH, EDUKACYJNYCH I TURYSTYCZNYCH ORAZ MAKSYMALNEJ LICZBY OSÓB MOGĄCYCH PRZEBYWAĆ JEDNOCZEŚNIE W TYCH MIEJSCACH

I. Miejsca udostępniane w celach naukowych

Miejsca udostępniane	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w danym miejscu
Cały obszar Parku	Do 30 osób, w grupach nie większych niż 10 osób w jednym miejscu

II. Miejsca udostępniane w celach edukacyjnych

Lp.	Miejsca udostępniane ¹⁾	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w danym miejscu
1	Wystawa Stała, oddział 1j	25
2	Ogród Roślin Babiogórskich i Ogród Zmysłów, 1k	60 w dwóch grupach
3	Punkt Informacji Turystycznej i Przyrodniczej na Przywarówce, 101h	100 przy każdym punkcie
4	Punkt Informacji Turystycznej i Przyrodniczej na Krowiarkach, 3c	
5	Punkt Informacji Turystycznej i Przyrodniczej na Markowej, 72g	
6	Krąg edukacyjny przy drodze na Sulową Cyrhel, 60a	30
7	Krąg edukacyjny w Zawoi Markowej, 72b	50
8	Krąg edukacyjny Markowe Rówienki, 77a	30
9	Krąg edukacyjny przy Hali Śmietanowej, 90c	50
10	Krąg edukacyjny na Gubernasówce, 101d	50
11	Krąg edukacyjny na Przywarówce, 101h	100
12	Miejsce, w którym znajduje się kapliczka Najświętszej Maryi Panny pod Diablakiem, tablica pamiątkowa, 22f	150
13	Miejsce, w którym znajduje się obelisk na Diablaku, 28f	400
14	Miejsce, w którym znajduje się Krzyż Czterech Narciarzy na południowym stoku Babiej Góry, 28a	50
15	Ślady po schronisku Beskidenverin pod Diablakiem na południowym stoku, 28g	50
16	Miejsce położenia krzyża przy schronisku na Markowych Szczawinach, 11Ah	500
17	Miejsce, w którym znajduje się symboliczna płyta nagrobna poświęcona pamięci prof. Z. Klemensiewicza, Polana Krowiarki, 3c	200

III. Miejsca udostępniane w celach turystycznych

Lp.	Miejsca udostępniane ¹⁾	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w danym miejscu
1	Terren przy schronisku turystycznym Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego im. Hugona Zapałowicza na Markowych Szczawinach, 11Ah, 11Ai	500
2	Schron turystyczne w Zawoi Markowej, 72b	50
3	Schron turystyczne na „Polu Biwakowym” w Zawoi Policzne, 44b	50

4	Schron turystyczny na Przywarówce, 101h	100
5	Schron turystyczny przy Hali Śmietanowej, 90c	50

¹⁾Obszar Parku jest podzielony na oddziały oznaczone liczbami lub liczbami i dużymi literami oraz pododdziały oznaczone znakami oddziału i małymi literami.